

TEENELINE KUNSTIKOOLIDE TEGIJA: Õpetaja, kes on rajanud oma elus kaks kunstikooli

Peeter Somelar - täisvereline härrasmees

■ Jõhvi kunstikoolist võrsunud skulptor Aivar Simson oli poisikesena oma koerustükkide pärast direktori kabinetis sage külaline. "Ta tegi mulle kolm ranget ja kaks viimast hoiatust, kuid koolist välja ei visanud," on Simson kooli esimesele direktorile Peeter Somelarile selle eest tänulik. "Tema kannatlik meel oli see, mis minu kunstnikukarjäärile aluse pani... Aga ausõna - seda paljast naist poisete tualettruumi peegile ei joonistanud mina!"

TIIA LINNARD
tluu@pohjarannik.ee

"Miks ma Aivarit ei mäleta - väga hästi mäletan," muigab Somelar. "Raske temaga oli, aga nagu aeg on näidanud - tatus ära see jamamine. Ta oli andekas poiss."

Nii nagu Simson, nii mäletab Somelari hea sõnaga ka Jõhvi kunstikooli esimese lennu lõpetanud Jõhvi valla kunstnik Kalev Pritts. "Häid kunstnikke on palju, kuid vaid vähesed neist on ka head pedagoogid," nendib Pritts, kinnitades, et Somelar on üks nendest vähestest. "Ta andis meile nii tuheva akvarellikooli, et Tartu kunstikooli teisel kursusel võisin ma vajaduse korral õpetajat asendada."

Pritts meenutab ka Somelari kompositsioonitunde, mis olid tolle aja kohta ennekuulmatud. "Me joonistasime muusika järgi. Tänapäeva mõistes on see kunstiteraapia, siis ei tuntud aga seda sõnagi. Ta oli õige mees õigel ajal õiges kohas. Pooled meie lennust läksid edasi kunsti õppima."

"Jajaa - veel üks koloriitne ja väga andekas kuju," muheleb Somelar Kalev Pritsu nime kuules. "Temast oleks võinud saada Viiralt või Picasso."

Kõrgharidusega kunstnik kui haruldus

Tänavu oktoobris tähistas Pärnu kunstikool oma 30. tegevusaasta juubelit. Kuu aega hiljem oli tähistajaks Jõhvi kunstikool, kes sai 40aastaseks. Mõlema kooli rajaja on Peeter Somelar, kusjuures Jõhvi kool (*toona Kohtla-Järve laste kunstikool, sest Jõhvi põlmud siis ei rohkemat ega vähemat kui osa Kohtla-Järvest - toim.*) oli toona Tartu kunstikooli järele alles teine kunstikool Eestis.

Aasta oli siis 1970 ning Tallinna pedagoogikaukooli

kunstiosakonna lõpetanud ja suunamisega Kohtla-Järvele sattunud Somelar oli tööstuslinnas üks esimestest kunstiharidusega inimestest. "Kohtla-Järvel oli siis primaarne tonn ja kilomeeter. Kohaliku intelligenti moodustasid arstid, insenerid ja õpetajad, kõrgharidusega kunstnik oli haruldus. Kui me tahtsime ühe kunstiaustajast arstiga, kel oli arvestatav reproduktsioonide kogu, teha näituse, löödi häiret partei linna-komitee esimese sekretäri tasemel - *što za intelligentskije štutški pridumali!*

See näitus sai võimalikuks alles mõned aastad hiljem.

Kunstikoolide nõustaja

Pärast Jõhvi kunstikooli rajamist töötas Somelar seal kümme aastat. Seejärel kolis ära Pärnu ning pani sealgi kunstikooli põssi.

Nõukogude ajal pälvis ta teenelise kultuuritegelase tiitli - ja seda juba pärast Jõhvi kunstikooli rajamist.

Tänapäeval võib Somelari aega nimetada teeneliseks kunstikoolide rajajaks.

Millega Pärnu mehe Kohtla-Järvelt ära meelitas? Korteri, telefoni ja autoga?

"Auto sain ma juba Kohtla-Järvel, kuid korter Pärnus - see oli kullafond," tõdeb Somelar, keda kõrged parteibossid keelitasid paigale jääma, lubades Oru männimetsa ehitada klaasplokkidest ateljee.

Aga või sa sellist lubadust saad tõsiselt võtta.

1980. aastal avas Somelar Pärnus kunstikooli, mis kasvas vabariigi kunstikoolide baaskooliks ja nõustajaks.

Kuidas oli sel ajal võimalik, et nii Kohtla-Järvel kui Pärnus kinnitati kooli etteotsa mees, kel polnud taskus kompartei piletit?

"Somelar, tint on sulle peaaegu valmis," tuletas Kohtla-Järve

Kui maalastel keelati linnas kunstikoolis käimine ära, andis Peeter Somelar välja protestikaskirja, mis teatas, et Pärnu kunstikooli ukсед on avatud kõikidele lastele - nii maalt kui linnast.

SCANPIX

partei linnakomitee esimene sekretär Somelarile perioodiliselt meelde, et avaldus parteisse astumiseks on tal ikka veel kirjutamata.

Sekretär vahetus ning uus parteiboss võttis asja rahulikult: "Las poiss teeb selle kooli valmis, siis vaatame."

Nii see asi jäigi - kümneks aastaks.

Pärnakate chmatus oli suur, kui linna parteibüroo istungil selgus, et mees polegi parteilane. "Minu käest küsiti, et mis aastast ma parteisse kuulun," meenutab Somelar. "Vastasin siis, et vabandust - aga ma ei kuulugi. Mulle öeldi, et ma olen vaba, ning mu ametisse kinnitamise punkt tõmmati istungi päevakorrast maha. Mõtlesin, et tohoh - kas tõesti tuleb mul nüüd Kohtla-Järvele tagasi kolida."

Ei tulnud, sest parteibossidele tehti selgeks, et sedavõrd

väärt mehest loobuda oleks rumalus.

Somelar on pälvinud Pärnu linna kunsti aastapreemia ning ta on Pärnumaa vapimärgi kavaler.

Vapimärgi pälvis mees maalaste kaitsmise eest ning selle kinnitas talle rinda maavanen, kes esimese hooga oli Somelari teo hukka mõistnud. "Maalastel keelati ju Pärnus kunstikoolis käimine ära, mina olen aga ise pärit ühest metsaküläst Tartumaal ning mul oli tohutult kahju lastest, keelelt selline võimalus ära võeti," räägib Somelar, kes protestiks andis toona koolis välja kaskkirja, mille alusel olid ka kõik maalapsed teretunud kunsti õppima.

"Somelar on täisvereline härrasmees, kelle tööde on maksmapanev," ütleb Pritts oma endise õpetaja kohta.

Kuni 70. eluaastani Pärnu

kunstikooli juhtinud, pani Somelar pärast juubelit ameti maha - nii nagu oli varem lubanud. "Keegi ei uskunud seda, arvati, et teen lolli nalja, aga eakuse põlve peab ka oskama pidada," muigab ta.

Nii lihtsalt ongi

Eakuse põlve üheks osaks on Somelariil aga jätkuvalt maalimine. Põhjarannikugagi räägib ta telefonitsi oma ateljeest, kus on jutujamise pärast sunnitud töö mõlberti ees katkestama.

Neljapäeval avati Pärnu uues linnagaleriis sügisnäitus, kus on väljas ka Somelari tööd.

Eakuse põlve üheks osaks on ka kokkusaamised suvekodus Rannapungerjal sõpruskonnaga, kuhu kuuluvad Peeter Somelari abikaasa, endise Järve gümnaasiumi õpetaja Ruth Somelari kunagised kolleegid.

Eakuse põlve üheks osaks on ka sügisesed seenelkäimised. "Kui ma pole kolm päeva Rannapungerjal seenele saanud, hakkab ma neid unes nägema," muigab Somelar. "Kusjuures ise ma seeni ei söö."

Aga mets tõmbab ja keda siis veel, kui mitte väikesest metsaküläst Tartumaalt pärit meest, kes on oma elus teinud suuri tegusid.

Poisikesee ees jäi ta ilma parest kaelabast. "Minu käest on ikka küsitud, et kuidas ma küll kingapaelu seon," muigab Somelar. "Nii seongi - lihtsalt. See on käe sees juba lapsepõlv."

Õnnetuse põhjustas metsast leitud lõhkekeha. "Võtsin selle kätte ja siis käis pauk. Õnneks juhtus see varases lapsepõlves - siis arvad, et nii lihtsalt ongi, et sul üht kätt ei ole, ja niimoodi suhtun ma sellesse siiaamaani."